

Ogļhidrāti mono-di-saharīdi & polisaharīdi <http://aris.gusc.lv/> 2015

Vārds: Pasniedzējs Uzvārds: Pasniedzējs Grupa N° _____ Fizioloģijas & bioķīmijas katedra

A. Uzdevums studentu praktiskajam ievadam interaktīvo molekulu eksperimentālajā pētniecībā lietotot:

RasMac RasMol ChemScapemDL MDL FireFox MAGE4 ogļhidrātu molekulās
<http://aris.gusc.lv/ChemFiles/Saccharides/PolySaccharides/HyalurChondroitHeparKeratMucHTM/0GlycoProteinComponents.html>
 Adrese: <http://aris.gusc.lv/ChemFiles/Saccharides/SSViewer/SSVFrameset.htm>.

Attēlot saglabātās molekulas projekcijās virtnes vai cikliskajās hemiacetāla un hemiketāla struktūrās.

B. Izpētiet atomus molekulās ! Piedāvājam atomu standarta krāsu **CPK** aprakstu: **CPK** krāsu shēmu **1965**

Vizualizācijas - Display iespējas: **Nūjiņu Stick** izvēlnē **Bumbiņu un Nūjiņu Ball & Stick** vai ar labo peles pogu **Van der Vālsa rādiusus - Spacefill**

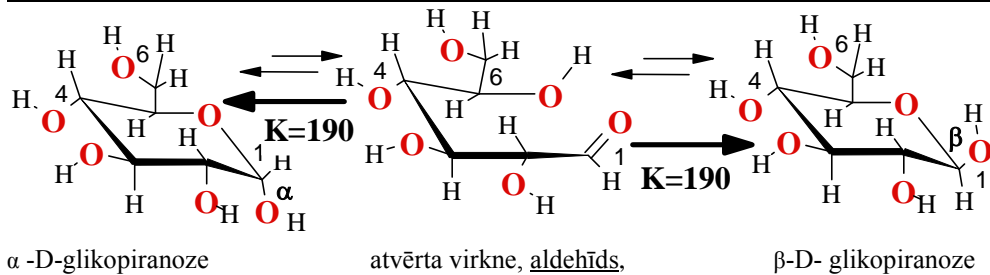
Atoms	Simbols	Krāsa	Atoma kovalento vērtību skaits
Ogleklis	C	gaiši Pelēks vai Melns	4
Ūdeņradis	H	Balts	1
Skābeklis	O	Sarkans	2 (donoru akceptoru ligandi līdz 4)
Slāpeklis	N	gaiši Zils	3 + 1 (donoru akceptoru ligandi līdz 4)
Sērs	S	gaiši Dzeltenš	2 & 6
Fosfors	P	intensīvi Dzeltenš	5 & 3
Nātrijs jons	Na⁺	intensīvi Zils	+1 (donoru akceptoru līdz 6)
Kalcija jons	Ca²⁺	tumši Pelēks	+2 (donoru akceptoru līdz 6)
Magnija jons	Mg²⁺	Zaļš	+2 (donoru akceptoru līdz 6)
Dzelzs jons	Fe²⁺	pelēki Dzeltenš	+2 (donoru akceptoru līdz 6)
Dzelzs jons	Fe³⁺	pelēki Dzeltenš	+3 (donoru akceptoru līdz 6)

žurnālā **Nature Corey, Pauling, Koltuns** atomu modeļu attēlošanai publicē **CPK** krāsu shēmu.
Poli saharīdu mugurkauls ir **-O-Δ-O-Δ-O-Δ-O-Δ-O-** monosaharīdu Δ virtnes ar **glikozīdisko Δ-O-Δ saiti** starpmolekulāros spēkus veido sānu grupas:
polārie hidroksili -OH ūdeņraža saites: **-O-H...O<** karbonātu, sulfātu un amīnu sāļi sāļu tiltiņi: **-OSO₃⁻ +H₃N-** **-COO⁻... +H₃N-**

Fišera un Heiverta projekcijas

IUPAC rekomendācijas ieteiktie **JCBN** (Joint Commission on Biochemical Nomenclature) 1985 gadā monosaharīdu saīsinājumi un glikozīdisko saišu veidi (alfa α un beta β) Disaharīdos, Trisaharīdos, Oligosaharīdos un Polisaharīdos.

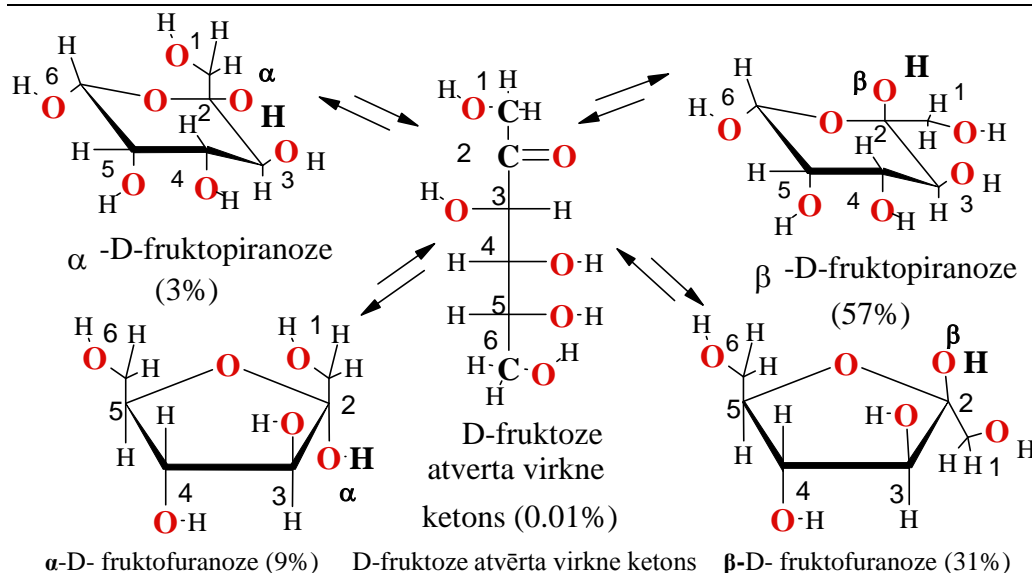
GalNAc, N-acetil-D-galaktozamīns; **GlcUA**, D-glikuronskābe; **IdUA**, L-iduronskābe; **GlcN**, D-glikosamīns; **GlcNAc**, N-acetil-D-glikozamīns; **GalN**, D-galaktozamīns; **Glc**, D-Glikoze; **Gal**, D-galaktoze; **Man**, D-mannoze; **ManN**, D-mannozamīns; **Xyl**, D-ksiloze; **NeuAc**, N-acetil-Neiramīnskābe. **CPK** krāsu shēma 1970

Zīm. I.1 Cikliskās hemiacetāla formas ↔ D-glikoze alfa α- un beta β- līdzsvarā ar atvērto virkni **K ≥ 190**

α -D-glikoze: kp 146°C [α]=+112°
 β-D-glikoze: kp 190°C [α]=+19°

atvērta virkne **w%=1/191*100%=0.05%**

Zīm. I.2 Galvenās D-fruktozes cikliskās formas ūdens šķīdumā līdzsvarā ar atvērto formu.

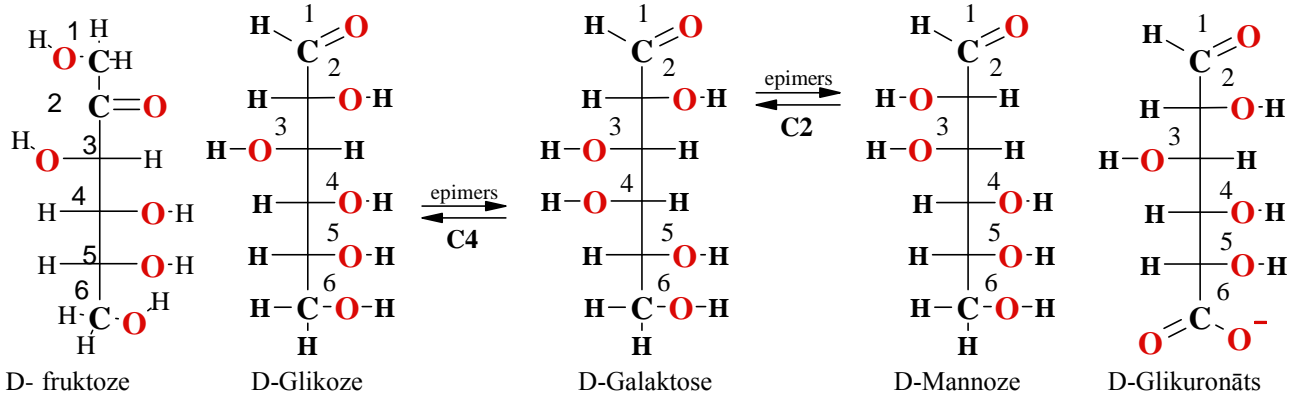
Show the opened chain D-fruktoze un β-D-fruktofuranoze

K = [Cikliska]/[atvērta] = 99,99/0.01 = 9999 = K

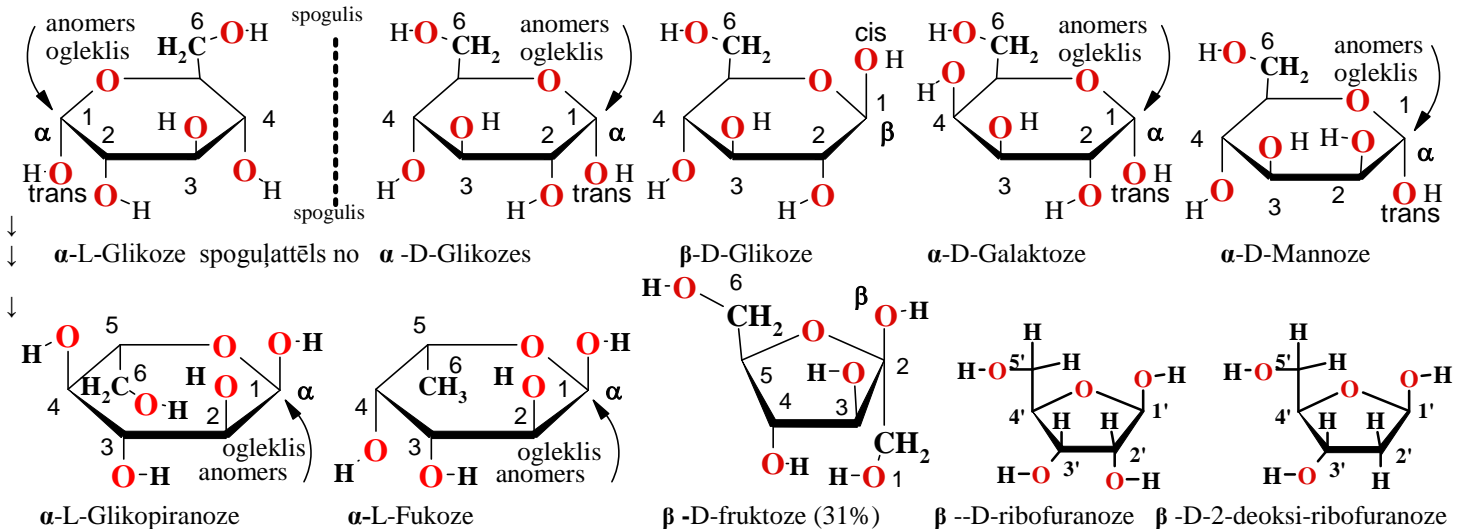
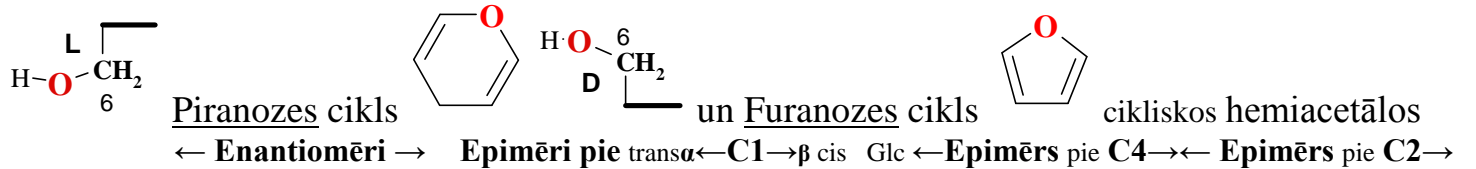
Atvērta virknes masas daļa

w%=1/10000*100%=0.01%

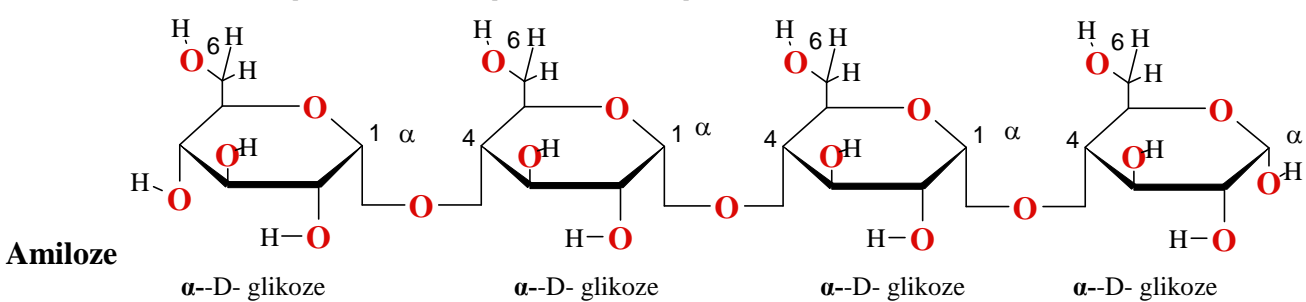
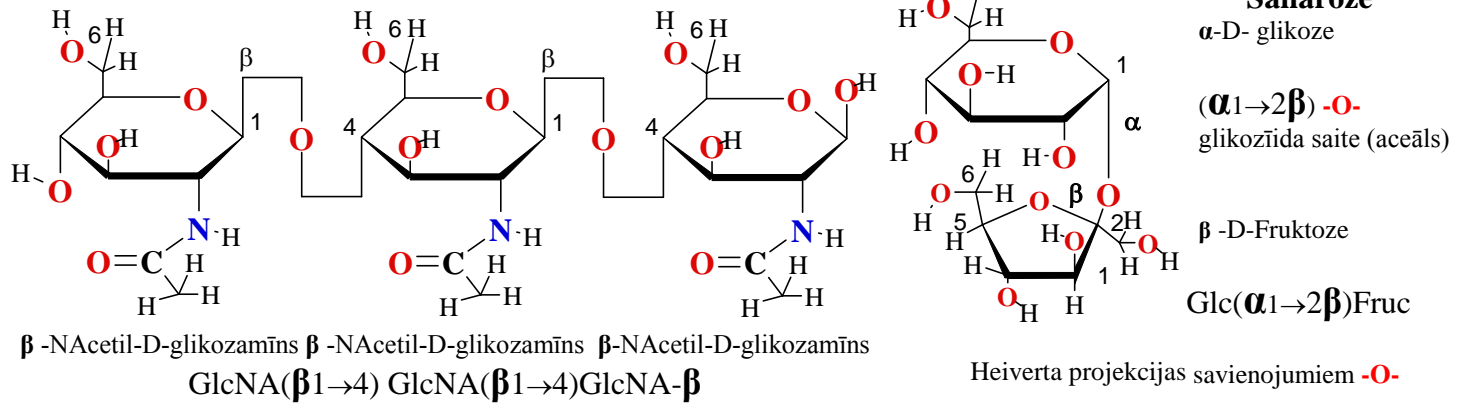
Atvērta virkne aldehīds **C1** ketoms **C2** monosaharīdi attēloti **Fišera** projekcijās

Cikliski hemiacetāli vai hemiketāli **monosaharīdi** attēloti **Heiverta** projekcijās

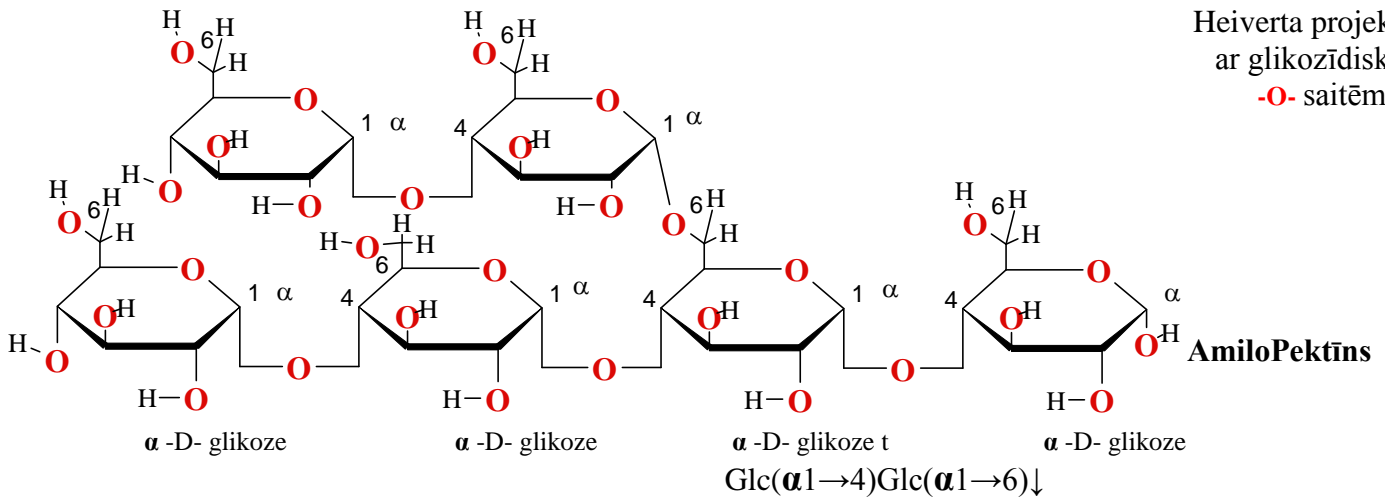

hitīna trisaharīds

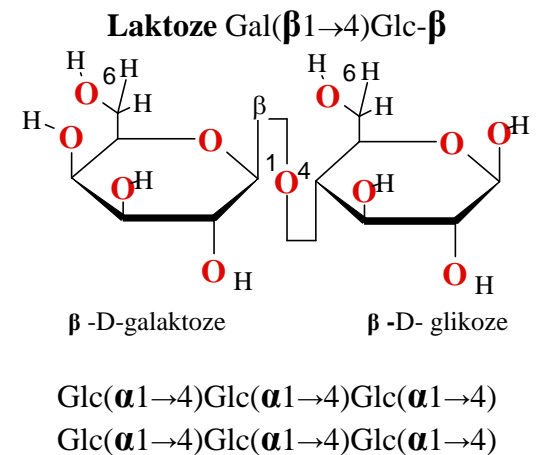
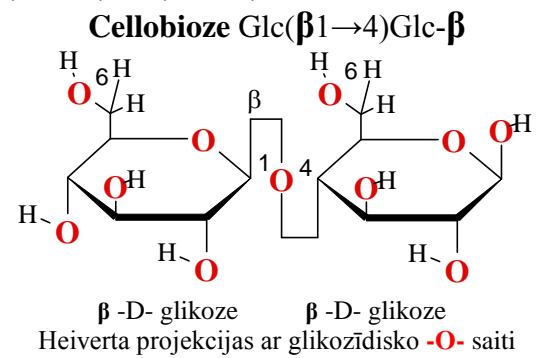
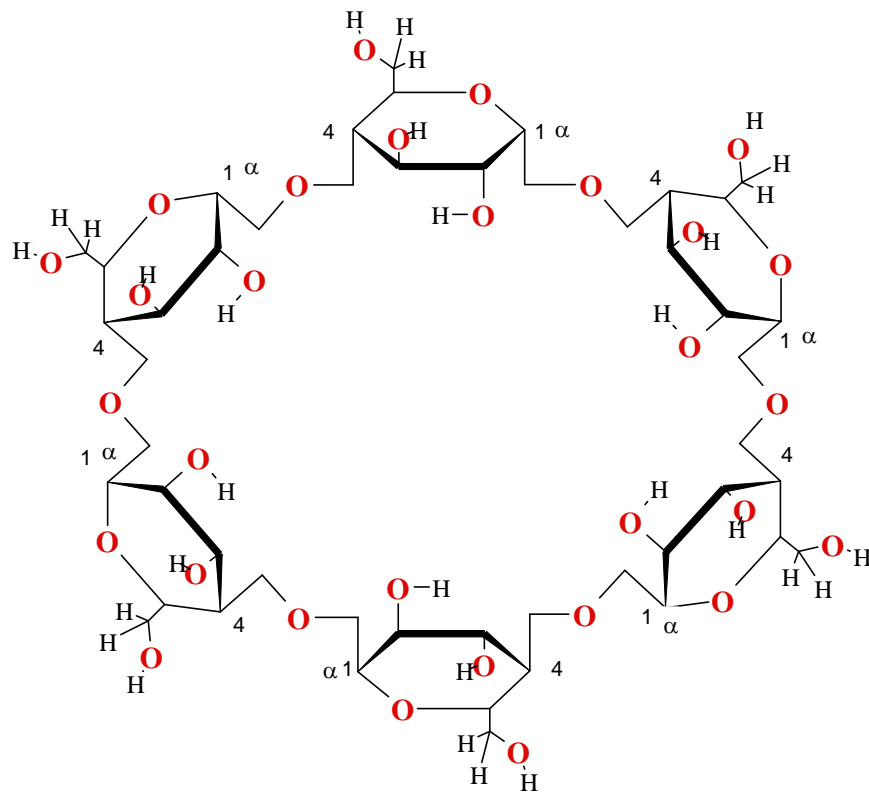
Heiverta projekcijas savienojumiem -O- Glc(α1→4)Glc(α1→4)Glc(α1→4)Glc-α

Heiverta projekcijas ar glikozīdiskām -O- saitēm

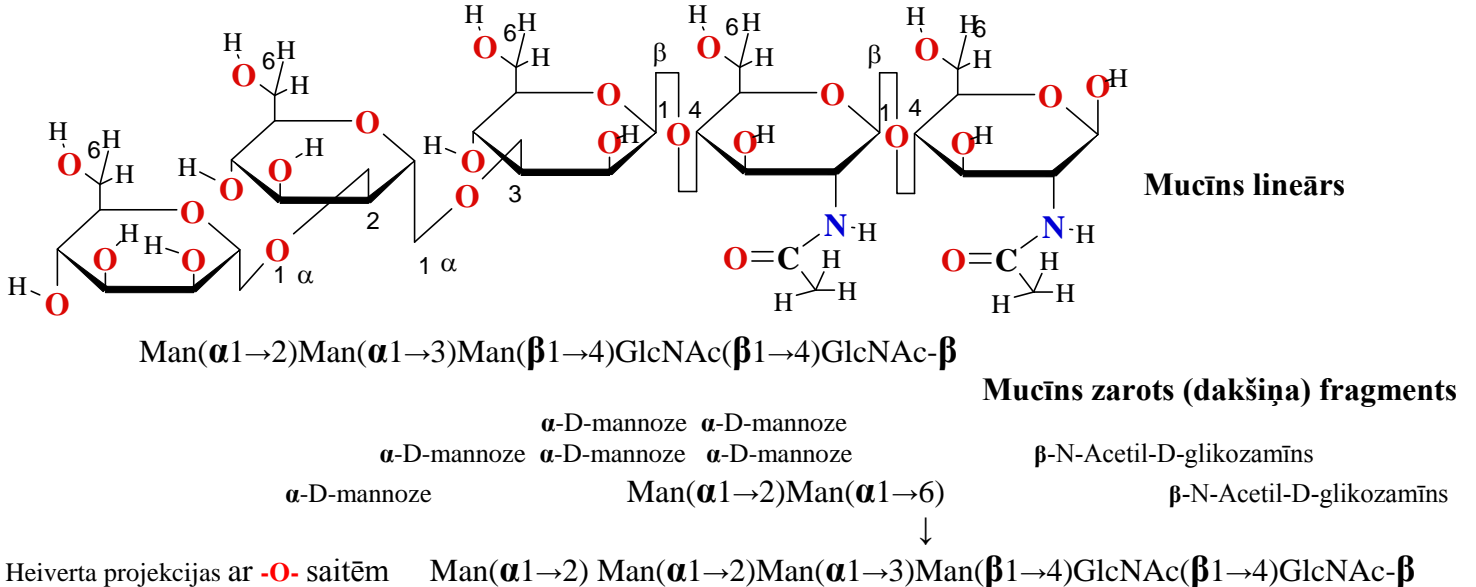

Heiverta projekcijas ar -O- saitēm

Ciklo Heksa Amiloze α -D- glikoze $\rightarrow$ α -D- glikoze $\rightarrow$ α -D- glikoze $\rightarrow$

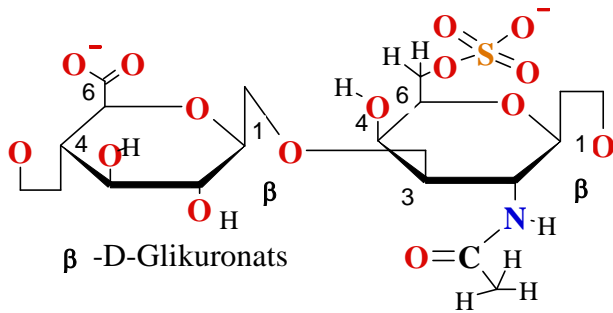

α -D-mannoze α -D-mannoze α -D-mannoze β -NAcetil-D- glikozamīns β -NAcetil-D-glikozamīns

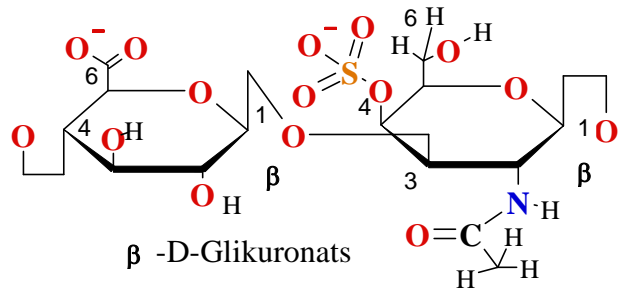
Attēlot astoņus disaharīdus proteoglikānu komponentus - Heiverta projekcijās!

Hondroitīna 6-sulfāts

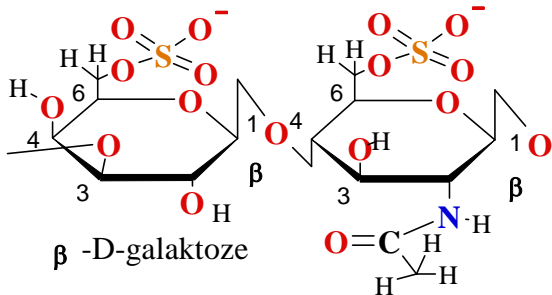
β -N-Acetil-D-galaktozamīns-6-sulfāts
 GlcUA(β 1 $\rightarrow$ 3)GalNAc(β 1 $\rightarrow$ 4)
 L 6-O- sulfāts

Hondroitīna 4-sulfāts

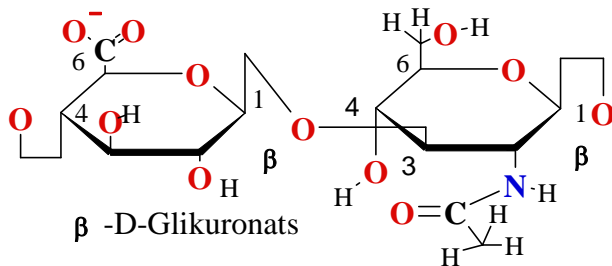
β -N-Acetil-D-galaktozamīns-4-sulfāts
 GlcUA(β 1 $\rightarrow$ 3)GalNAc(β 1 $\rightarrow$ 4)
 L 4-O- sulfāts

Keratān 6-Sulfāts

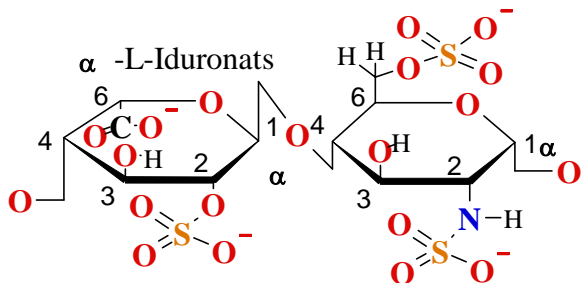
β -N-Acetil-D-glikozamīns (-6-sulfāts)
 Gal(β 1 $\rightarrow$ 4)GlcNAc(β 1 $\rightarrow$ 3)
 L 6-O-sulfāts L 6-O-sulfāts

Hialuronāts 50000 disaharīdu polisaharīds

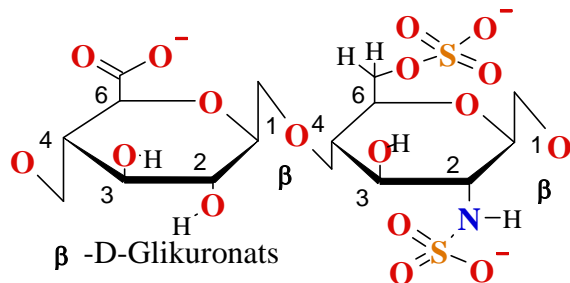
β -N-Acetil-D-glikozamīns
 GlcUA(β 1 $\rightarrow$ 3)GlcNAc(β 1 $\rightarrow$ 4)

Heparīns

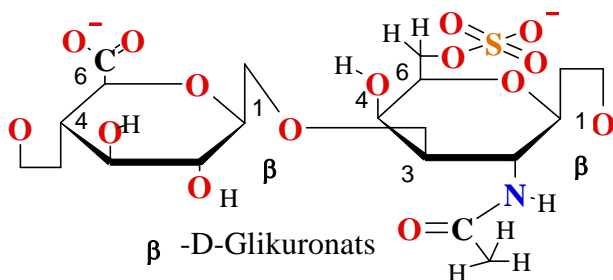
α -N-Acetil vai N-sulfo-D-glikozamīns
 (α 1 $\rightarrow$ 4)IdUA(α 1 $\rightarrow$ 4)GlcNSO₃⁻(α 1 $\rightarrow$ 4)
 L 2-O-sulfāts L 6-O-sulfāts

Heparāna sulfāts

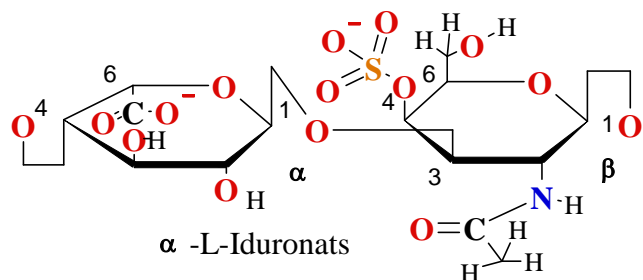

β -N-Acetil vai N-sulfo-D-glikozamīns
 (α 1 $\rightarrow$ 4)GlcUA(β 1 $\rightarrow$ 4)GlcNSO₃⁻(β 1 $\rightarrow$ 4)
 L 6-O-sulfāts

Dermatāna sulfāts

β -N-Acetil-D-glikozamīna-6-sulfāts
 GlcUA(β 1 $\rightarrow$ 3)GalNAc(β 1 $\rightarrow$ 4)
 L 6-O-sulfāts

β -N-Acetil-D-Galaktozamīna-4-sulfāts
 IdUA(α 1 $\rightarrow$ 3)GalNAc(β 1 $\rightarrow$ 4)
 L 4-O-sulfāts